

La indústria a Portugal: un sector en moviment

- La indústria, orientada tradicionalment cap al mercat exterior, és fonamental perquè Portugal continuï incrementant l'activitat exportadora (un motor important de creixement des de la crisi financera i clau en la correcció dels desequilibris exteriors).
- El sector industrial representa el 16% del PIB portuguès, dada similar a la d'Espanya, inferior a la de la zona de l'euro i superior a la de França.
- L'activitat industrial s'enfronta encara a reptes importants, en especial als sectors amb un valor afegit baix. No obstant això, hi ha senyals de major dinamisme a les indústries amb processos de producció més avançats, la qual cosa suggereix un salt (encara discret però prometedor) en la cadena de creació de valor.

Malgrat la tendència estructural cap a un major pes del sector serveis, la indústria continua sent un sector clau. Com s'observa al primer gràfic, el sector industrial portuguès representa el 16% del PIB i el 21% del valor afegit brut generat per les empreses no financeres i dona feina a gairebé 720.000 persones, xifra equivalent al 15% de l'ocupació total. A més a més, l'empresa mitjana del sector industrial és més productiva. En termes de productivitat aparent del treball, el valor afegit generat per cada treballador del sector és superior al de la mitjana de l'economia: de 31.000 euros, en relació amb els 23.900 de la mitjana de les empreses no financeres. En aquest article, centrarem l'anàlisi en el subsector de la indústria manufacturera, que representa el 99% del valor afegit brut (VAB)¹ del sector industrial i destaca per la seva orientació cap al mercat exterior.

Efectivament, una de les característiques més destacades de la indústria manufacturera és que la seva producció està especialment orientada al mercat exterior: les vendes del sector i els serveis que presta a l'exterior representen el 60% de les exportacions de béns i serveis realitzades pel conjunt de l'economia portuguesa (exclòs el turisme). És més, el percentatge d'empreses amb un perfil exportador² presents en la indústria manufacturera (el 16,2%, equivalent al voltant de 6.500 empreses) supera amb escreix el del conjunt de totes les empreses no financeres que operen a Portugal (el 6%). A més a més, aquestes empreses amb perfil exportador tenen un paper protagonista en la indústria manufacturera: representen el 71,9% del seu volum de negocis, el 68,5% del VAB i el 53,2% de l'ocupació. Finalment, com ho mostra el segon gràfic, l'activitat exportadora ha estat responsable, en els últims anys, de la major part del creixement del volum de negocis de la indústria manufacturera.

Pel que fa al grau d'intensitat tecnològica de la indústria manufacturera, el tercer gràfic mostra que Portugal es troba lluny de les xifres d'Alemanya, el país capdavanter, i

1. Dades del 2017.

2. Diem que una empresa té perfil exportador si: 1) el 50% del volum de negocis ve de l'exportació de béns i de serveis, o 2) el 10% del volum de negocis procedeix de les exportacions, però en termes absoluts supera els 150.000 euros.

Portugal: sector industrial

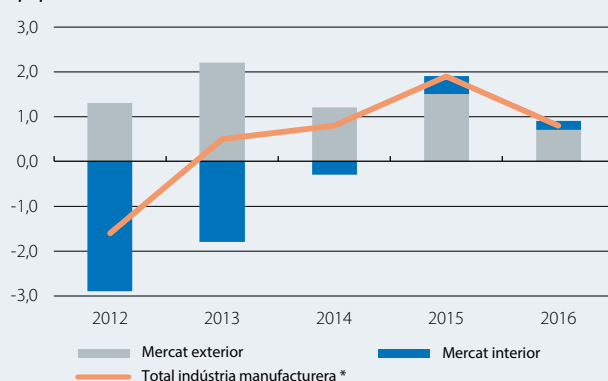
	Total sector industrial	Indústria extractiva	Indústria manufacturera
% del PIB	16,0	3,5	12,5
Valor afegit brut (milions d'euros)	22.315,7	461,8	21.853,9
% del total del sector industrial		2,1	97,9
% del total de les empreses no financeres	21,4	0,4	21,0
Volum de negocis (milions d'euros)	91.370,0	1.059,2	90.310,8
% del total del sector industrial		1,2	98,8
% del total de les empreses no financeres	23,0	0,3	22,7
Pes de les exportacions de béns i serveis (excl. turisme)	60,8	0,8	60,0
Empleats (milers)	721,1	9,5	711,7
% de l'ocupació total	15,2	0,2	15,0
Productivitat aparent del treball (milers d'euros)	30,9	48,8	30,7

Nota: Dades del 2017.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'INE, del Banc de Portugal i d'Eurostat.

Indústria manufacturera: contribució al creixement del volum de negocis

(p. p.)

Nota: * Variació interanual.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades del Banc de Portugal.

Indústria manufacturera: estructura en funció de la intensitat tecnològica

(% del total)

	Nombre d'empreses (2016)					Vendes totals (2014)					Inversió (2014)				
	DE	SI	PL	EE	PT*	DE	SI	PL	EE	PT*	DE	SI	PL	EE	PT
Alta + mitjana-alta	23,4	11,9	11,0	10,0	10,0	55,2	44,2	30,0	32,1	25,0	56,9	58,6	31,9	15,3	20,9
Alta	3,8	2,0	1,8	1,8	1,0	6,0	9,9	4,6	16,1	4,0	7,2	17,5	3,0	4,7	3,4
Mitjana-alta	19,5	9,9	9,2	8,1	9,0	49,3	34,3	25,4	16,0	21,0	49,7	41,1	28,9	10,5	17,5
Mitjana-baixa	38,6	43,1	43,7	34,4	32,0	26,3	32,9	36,2	22,9	30,0	23,6	28,5	32,3	38,2	31,4
Baixa	38,1	45,0	45,3	55,6	59,0	18,4	22,5	33,8	45,0	45,0	19,5	15,4	35,8	46,5	47,7

Nota: * Dada del 2016.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades d'Eurostat i del Banc de Portugal.

queda també per darrere de països amb un PIB per capita³ semblant al de Portugal. En efecte, a Portugal, predominen clarament les empreses d'intensitat tècnica baixa i mitjana-baixa,⁴ que representen una mica més del 90% del total de les empreses que hi ha a la indústria manufacturera i generen el 75% del seu volum de negoci. A més a més, en aquests segments, dominen també les empreses més petites.

Malgrat que les empreses que operen en subsectors d'intensitat tecnològica alta i mitjana-alta representen una mica menys del 10% de la indústria manufacturera, generen el 25% del volum de negoci i representen el 20% de la inversió. Aquestes xifres no són menyspreables i evidencien que aquestes empreses tenen la capacitat de potenciar el creixement de l'economia. Així mateix, és especialment prometedora el fet que, en els últims anys, s'hagi intensificat la creació d'empreses que incorporin processos productius d'elevada intensitat tecnològica: en termes acumulats, han augmentat el 7,5% entre el 2012 i el 2016 (mentre que, en el mateix període, el nombre d'empreses a la indústria manufacturera s'ha reduït el 0,4%). A més a més, és característic dels sectors de major intensitat tecnològica que les empreses estiguin integrades en grups multinacionals. Així, també en el cas de Portugal, destaquen les empreses integrades en grups empresarials estrangers, que van generar el 73% del volum de negocis al sector de tecnologia mitjana-alta i el 65% al de tecnologia alta. Finalment, entre les indústries

3. En termes de paritat de poder adquisitiu.

4. Aquesta classificació es basa en criteris relacionats, per exemple, amb la despesa en R+D, però no pot ser interpretada de forma rígida, perquè hi haurà empreses classificades en la categoria d'intensitat tecnològica baixa i mitjana-baixa que, en els processos productius, utilitzen tecnologies punta i que aposten per la innovació. A Portugal, el sector tèxtil és un exemple d'això. Exemples de sectors de la categoria de baixa intensitat tecnològica: indústria tèxtil i del vestuari (el 18% del VAB); alimentaris (el 17,5%); fusta, pasta de paper (el 10%). Intensitat mitjana-baixa: fabricació cautxú, articles de plàstic (l'11,4%); metal·lúrgiques de base (l'11%); reparació i manteniment de màquines i equips (el 8%); coc i productes refinats (el 2%). Intensitat mitjana-alta: material de transport (el 6%); màquines i equipaments (el 4%); productes químics i fibres sintètiques (el 4%); equip elèctric (el 2,5%); productes químics i fibres sintètiques (el 4%). Alta intensitat: productes farmacèutics (el 2%); equips informàtics i de comunicació (el 2%).

de tecnologia mitjana-alta i alta, l'activitat es concentra, en especial, en sis sectors,⁵ que, tot i representar el 3,3% de les empreses de la indústria manufacturera, generen el 22% del volum de negoci d'aquesta indústria i gairebé el 18% de les exportacions de béns i serveis (exclòs el turisme) de l'economia portuguesa.

Finalment, hem de fer una referència a la inversió de la indústria i a les seves perspectives. Malgrat que la taxa d'inversió⁶ de la indústria manufacturera continua per sota dels nivells assolits el 2008 (el 21,3% el 2017, en relació amb el 26,1% del 2008), s'ha recuperat de forma sostinguda des del 2012, afavorida per la millora de l'entorn econòmic mundial, i ha beneficiat el creixement del sector industrial. A més a més, és especialment positiu el reforç de la inversió en R+D, que, des del 2012, ha crescut a un ritme anual mitjà del 16,3% i ha incrementat el seu pes en la inversió total realitzada pel conjunt de la indústria manufacturera fins al 2,4%. Això estableix les bases perquè la indústria aposti per models de producció més innovadors i continuï augmentant el valor afegit. La fixació d'aquestes bases es reflecteix ja en indicadors com l'índex de competitivitat del Banc Mundial. En concret, aquest índex mostra que, en els últims anys, la indústria ha millorat la inversió en R+D tant en quantitat com en qualitat i també reflecteix millores en la difusió de les tecnologies de la informació i en el nivell de formació dels treballadors de la indústria. No obstant això, els reptes per al futur continuen sent importants: el mateix índex del Banc Mundial mostra la necessitat d'assolir un major dinamisme empresarial (és a dir, més flexibilitat en l'entrada i en la sortida d'empreses del mercat) i d'aprofundir en l'adopció de noves tecnologies i formes d'organització del treball.

Teresa Gil Pinheiro

5. Fabricació d'equips informàtics i per a comunicacions, electrònica i òptica, indústria farmacèutica, fabricació d'automòbils, indústria química i fabricació d'equipament elèctric.

6. És a dir, la ràtio entre la formació bruta de capital fix i el VAB.